

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko - Janusz Kucicki.

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

Stopień Doktora Nauk Teologicznych w zakresie Bibliistyki, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II,

Od Starotestamentalnego Dnia Pańskiego ku Chrześcijańskiej Paruzji. Początki Eschatologii Nowotestamentalnej w Listach do Tesaloniczan.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

2009.04-2010.03 – Wykładowca na Nanzan University w Nagoya

2010.04-2018.03 – Profesor nadzwyczajny na Nanzan University w Nagoya

2018.04 ~ – Profesor na Nanzan University w Nagoya

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego:

The Function of the Speeches in the Acts of the Apostles. A Key to Interpretation of Luke's Uses of Speeches in Acts.

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy):

Janusz Kucicki, The Function of the Speeches in the Acts of the Apostles. A Key to Interpretation of Luke's Uses of Speeches in Acts, 2018, Brill. Autor recenzji jest mi nieznany. Recenzja została przesłana przez: Paul N. Anderson, New Testament Editor in Chief, The Biblical Interpretation Series, E.J. Brill.

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Cel naukowy pracy

Studium dotyczy funkcji mów w strukturze narracyjnej Dziejów Apostolskich. Problem mów jest rozpatrywany z trzech różnych perspektyw. Pierwsze spojrzenie, mające charakter ogólny, dotyczy funkcji mów jako gatunku literackiego w Dziejach Apostolskich. Przedstawienie tej funkcji mów jest celem rozdziału pierwszego książki. Drugie spojrzenie, dotyczy funkcji „mów tematycznych” (seria mów rozwijających ten sam temat) oraz funkcji „mów strukturalnych” (mowa, której temat nie jest rozwijane w innych mowach) w ich partykularnym kontekście narracyjnym Dziejów Apostolskich. Analizy dotyczące „mów tematycznych” są przedstawione w rozdziale drugim, a analizy dotyczące „mów strukturalnych” w rozdziale trzecim. Takie podejście do analizy mów w Dziejach Apostolskich stanowi oryginalny wkład w rozwój badań

nad tym zagadnieniem. Podsumowanie wyników analiz przedstawionych w rozdziałach drugim i trzecim jest dokonane w rozdziale czwartym tego studium. Trzecie spojrzenie, dotycząca analizy każdej mowy jako niezależnej jednostki, w celu określenia jej struktury (analiza pierwsza), znaczenia (analiza druga) i funkcji (analiza trzecia). To podejście jest częścią składową drugiej perspektywy dotyczącej „mów tematycznych” i „mów strukturalnych”.

W perspektywie ogólnej, idziemy śladami wytoczonymi przez Soard i Padilla, którzy analizowali mowy w Dziejach Apostolskich bez ich kontekstu narracyjnego, niemniej jednak kategoryzacja mów i wynikający z niej podział są nowym i istotnym przyczynkiem w badaniach tego zagadnienia. Powodem podjęcia tego tematu były wątpliwości niektórych egzegetów dotyczących historyczności mów w Dziejach Apostolskich, które mają swoje logiczne uzasadnienia. Przykładowo, Łukasz przedstawia mowy których sam nie mógł słyszeć (mowa Szczepana) lub nie miał możliwości dotarcia do sporządzonego zapisu (List Lizjasza). Innym argumentami są podobieństwa w treści niektórych mów (mowa w Listrze i mowa w Atenach; mowa Pawła w Świątyni i mowa Pawła przed Herodem Agrypą II), oraz brak powiązania mowy z kontekstem narracyjnym Dziejów (mowa Szczepana). Niemniej jednak, negowanie historyczności mów na podstawie wyżej przedstawionych argumentów, wydawało się nam być nieuzasadnione. W poszukiwaniu odpowiedzi na przedstawione argumenty, postanowiliśmy oddzielić warstwę narracyjną Dziejów od mów. Takie podejście prezentowali już Soards i Padilla, którzy analizowali jedynie mowy pomijając warstwę narracyjną Dziejów, jednak bez zwrócenia uwagi na ścisłe relacje występujące między niektórymi mowami, co powodowało, że chociaż dostrzegali pewne podobieństwa między nimi to jednak nie rozpoznali zamierzonego i celowego łączenia niektórych mów poprzez rozwijanie w nich tego samego tematu. Wstępna analiza tekstu Dziejów (przedstawiona w rozdziale pierwszym warstwa narracyjna) dostarczyła wystarczających powodów by przypuszczać, iż niektóre mowy są ze sobą powiązane poprzez ten sam temat, który jest rozwijany. W tej pracy została podjęta próba udowodnienia, że większość mów w Dziejach należy do grupy nazwanej przez nas „mowy tematyczne”.

Naszemu stadium wyznaczyliśmy trzy cele, gdzie pierwszy dotyczy rozdzielenia warstwy narracyjnej Dziejów od mów, ponieważ funkcja i cel narracji są odmiennie of funkcji i celu mów. To rozróżnienie nie oznacza podważania jedności Dziejów Apostolskich, chociaż z technicznego punktu widzenia mowy mogły być pisane oddzielnie przez tego samego autora i w tym samym czasie. Rozróżnienie między funkcją i celem narracji Dziejów a funkcją i celem mów, może pomóc w dyskusji dotyczącej gatunku literackiego Dziejów Apostolskich poprzez określenie odmiennego gatunku dla mów i odmiennego gatunku dla narracji. Drugim celem jest wykazanie, że każda z mów powinna być analizowana z trzech różnych perspektyw (ogólnej; grupowej, indywidualnej). Perspektywa ogólna ma na celu przedstawienie każdej z mów jako części Dziejów która w swej funkcji różni się od części narracyjnej. Perspektywa grupowa ma na celu podkreślić, że mowy (znaczna ich część) są ze sobą tematycznie powiązane co pozwala na ich łączenie w jedną tematyczną grupę. Perspektywa indywidualna ma na celu ukazać, że każda z mów posiada swoją funkcję w ramach narracji, w której występuje (choć dotyczy to wszystkich mów to szczególnie odnosi się to do mów z grupy mów strukturalnych). Trzecim celem jest określenie funkcji jaką mowy pełnią w Dziejach Apostolskich. Uważamy, że mowy w Dziejach pełnią funkcję raczej hermeneutyczną niż historiograficzną.

W celu osiągnięcia założonych celów posłużyliśmy się metodą diachroniczną, oddzielając mowy od warstwy narracyjnej Dziejów, w celu skupienia się na ich analizie i występujących między nimi relacjach. Do analizy znaczenia i funkcji mów użyliśmy krytyki retorycznej i narracyjnej. Krytyka retoryczna jest wykorzystana ze względu na fakt, że w wielu przypadkach Łukasz ustnym przekazom nadał formę pisaną zgodną z standardami retoryki, w celu

uwypuklenia ich funkcji i znaczenia w strukturze Dziejów. Wykorzystanie krytyki narracyjnej jest podyktowane faktem, że mowy (szczególnie klasyfikowane jako „mowy tematyczne”) zawierają wielowarstwowe przesłania, których nie da się zredukować jedynie do znaczenia teologicznego, a które można łatwiej dostrzec uwzględniając kontekst narracyjny.

Aby osiągnąć zamierzony cel, studium zostało podzielone na cztery rozdziały, gdzie rozdział pierwszy ma charakter przygotowawczy, gdyż tekst Dziejów Apostolskich bez mów jest przygotowaniem gruntu, uzasadniającym przyjęty przez nas sposób analizowania mów. W tym rozdziale ukazujemy, że Dzieje Apostolskie, nawet bez mów, przekazują informacje historyczne i chronologiczne w sposób całościowy i wyczerpujący. Oznacza to, że mowy nie są konieczne do spełnienia tej funkcji, co pozwala na stwierdzenie, że funkcja mów w Dziejach jest inna niż historyczna czy faktograficzna. Wyniki przedstawione w rozdziale pierwszym uzasadniają sposób prowadzenia analiz dokonanych w następnych rozdziałach. W rozdziale drugim dokonane zostały analizy mów klasyfikowanych jako „mowy tematyczne” ze względu na wspólny temat rozwijany stopniowo w ramach trzech mów. Mowy należące do tej grupy zostały usystematyzowane według klucza geograficznego przedstawionego w Dz 1, 8 (Judea, Samaria, aż po krańce ziemi) w trzy główne sekcje, z których każda jest podzielona na podsekcje według klucza tematycznego, personalnego i lokalizacyjnego. Uważamy, że Łukasz „mowy tematyczne” usystematyzował w formie tryptyków, gdzie pierwsza mowa ma charakter wstępny, druga ma charakter rozwijający, a trzecia ma charakter podsumowujący. Każda z mów wchodzących w skład tryptyku, jest analizowana pod trzema aspektami, gdzie pierwszy dotyczy struktury mowy, drugi znaczenia mowy (z uwzględnieniem egzegezy), a trzeci funkcji danej mowy zarówno w aspekcie indywidualnym jak i grupowym. Rozdział trzeci poświęcony jest analizie „mów strukturalnych”, to znaczy tych mów których temat nie jest rozwijany w następnej mowie i które nie należą do „mów tematycznych”. Mowy te nie posiadają bezpośredniego zawiązku z innymi mowami, co sprawia, że naturalnie związane są bezpośrednio z warstwą narracyjną. Każda z tych mów jest analizowana w trzech aspektach, podobnie jak „mowy tematyczne”. Rozdział czwarty zawiera rezultaty analiz przeprowadzonych w poprzednich rozdziałach, przedstawionych jednak w kluczu chronologicznym według ich występowania w Dziejach.

Wyniki osiągnięte w tej pracy i ich zastosowanie

Pisząc Dzieje Apostolskie, Łukasz posłużył się trzema podstawowymi narzędziami jakimi są mowy, dialogi i narracja. Każde z nich pełni odmienną funkcję w kompozycji Dziejów, ale dzięki ich umiejętnemu wykorzystaniu powstało prawdziwe literackie arcydzieło. Ponieważ celem pracy jest analiza mów, naturalnie cała uwaga jest skierowana na nie z raczej marginalnym uwzględnieniem dialogów i narracji. W rozdziale pierwszym, przedstawiony jest tekst Dziejów Apostolskich bez mów. Celem takiego podejścia jest zwrócenie uwagi na fakt, że tekst Dziejów nawet bez mów jest całościowy i komunikatywny. Na tej podstawie możemy konkludować, że warstwa narracyjna i dialogi są wystarczającymi środkami do przekazania czytelnikowi odpowiedniej historyczno-chronologicznej tradycji dotyczącej początków Chrześcijaństwa. Oznacza to, że mowy nie są konieczne do przekazania historyczno-chronologicznej tradycji, co automatycznie sugeruje, że mowy nie pełnią ani funkcji historycznej ani funkcji chronologicznej, lecz Łukasz wyznaczył im specyficzną funkcję w strukturze Dziejów. Green w swoim studium dotyczącym Łukaszowej historiografii, wskazał, że cel Dziejów Apostolskich jest hermeneutyczny, czyli autor koncentruje się przede wszystkim na znaczeniu opisywanych faktów a nie jedynie na ich odnotowaniu. To oznacza, że Łukasz nie tylko przedstawia fakty, ale również je interpretuje. Rodzi się pytanie o miejsca, w których autor przedstawia swoją interpretację. Czytając tekst Dziejów przedstawiony w

rozdziale pierwszym książki, możemy dowiedzieć się wiele o historii i chronologii wydarzeń dotyczących pierwszych Chrześcijan, ale znacznie mniej o interpretacji przedstawianych przez autor faktów i prawie nic o jego poglądach i teologii. Dopiero, czytając mowy, możemy stwierdzić, że Łukasz wykorzystał je do przedstawienia swojej interpretacji historycznych wydarzeń, która zazwyczaj koncentruje się na ich teologicznym lub socjologicznym znaczeniu. Dlatego też możemy stwierdzić, że mowy w *Dziejach* pełnią funkcję hermeneutyczną.

Mowy w *Dziejach* przybierają różne formy od typowo Żydowskich lub Greckich mów, poprzez pojedyncze wypowiedzi lub modlitwę aż do listów lub dekretów. Różnią się one także pod względem długości, celu i ich relacji do warstwy narracyjnej lub dialogów. Chociaż z tego powodu, mowy stanowią prawdziwe wyzwanie, jeśli chodzi o ich klasyfikację, to jednak podzieliliśmy je na dwie główne grupy, czyli mowy tematyczne i mowy strukturalne. Głównym kryterium podziału jest występowanie (lub jego brak) tematu, który jest rozwijany w następnych mowach. Mowy zawierające taki temat należą do „mów tematycznych”, a mowy nie spełniające tego kryterium są klasyfikowane jako „mowy strukturalne”. Każda z mów strukturalnych posiada swoją specyficzną funkcję (ściśle związaną z warstwą narracyjną): przedstawia ogólną strukturę *Dziejów* (Dz 1, 4-8); stanowi przygotowanie do dalszej narracji (Dz 4, 23-30; 6, 2-4); wyjaśnia okoliczności (Dz 19, 25-28. 35-40). Spośród czterdziestu mów występujących w *Dziejach*, trzydzieści z nich zostało sklasyfikowanych jako mowy tematyczne. Pozostałych dziesięć mów zostało zaliczonych do „mów strukturalnych” (są one przedmiotem analiz przedstawionych w rozdziale trzecim). „Mowy tematyczne” są podzielone na dziesięć grup (po trzy mowy w każdej grupie) według klucza geograficznego (Dz 1, 4-8) lub personalnego (okres więzienny w życiu Pawła).

Pierwsza grupa odnosi się do misji w Jerozolimie i zawiera mowy (Dz 2, 14-40; 3, 12-26; 4, 8-12. 19-20) dotyczące głoszonego przez Dwunastu kerygmatu i jego recepcji przez mieszkańców miasta. Głównym tematem mów w tej grupie jest głoszenie Jezusa jako Mesjasza. Ten kerygmat, został przyjęty przez mieszkańców miasta (w ogólnym sensie), ale został odrzucony przez Sanhedryn. Odrzucenie kerygmatu przez Sanhedryn będącym reprezentantem całego ludu, stanowi jeden z głównych punktów Łukaszowej teologii.

Druga grupa mów, umieszczonych w Jerozolimie (Dz 5, 29-32; 5, 35-39; 7, 2-60), dotyczy konfliktu pomiędzy apostołami a Sanhedrynem, przyczyną którego było głoszenie przez Dwunastu kerygmatu, co ostatecznie doprowadziło do prześladowania uczniów Jezusa w Jerozolimie. Apostołowie ignorowali zakaz Sanhedrynu dotyczący głoszenia Jezusa jako Mesjaszem, ponieważ byli zdeterminowani wypełnić nakaz Pański (Dz 1, 8). Cel zamierzony przez Łukasza (w tej serii mów) ma charakter teologiczny podkreślający, że Dwunastu są prawdziwymi sługami Boga w przeciwieństwie do oficjalnych liderów Judaizmu. Taka postawa apostołów miała swoją konsekwencję w postaci prześladowania, które z jednej strony rozpoczęło długotrwały i powolny proces oddalania się Chrześcijan (Żydów wierzących w Jezusa jako Mesjasza) od głównego nurtu Judaizmu, z drugiej zaś strony zapoczątkowało działalność misyjną. Ten drugi aspekt ma ważne znaczenie dla Łukaszowej narracji w *Dziejach*.

Trzecia grupa mów (Dz 8, 20-23; 10, 28-29. 34-43. 47; 11, 5-17) jest umieszczona w narracji dotyczącej misji w Samarii i Judei, i dotyczy daru Ducha Świętego. Dar ten jest darmo dany przez Boga tym którzy mają wiarę, lecz nie można go zdobyć własnym wysiłkiem lub za zapłatę. Dar Ducha Świętego, w Łukaszowej narracji, stanowi argument za przyjęciem Pogan wierzących w Jezusa do grona Judeo-Chrześcijan. Duch Święty sam jest głównym protagonistą prowadzącym wierzących w Jezusa do przekraczania podziałów wynikających z uprzedzeń i zwyczajów. Zstąpienie Ducha Świętego na jeszcze nie ochrzczonej Pogan, zmusiło Apostołów i Starszych to zaakceptowania faktu, że Bóg zaliczył Pogan do ludu Nowego Izraela.

Główne teologicznym przesłanie Łukasza, dotyczy działania Boga, który nieustannie przynagla wierzących do odkrywania nieznanymi jeszcze ścieżek. Bóg przynagla wierzących poprzez Ducha Świętego działającego jako samodzielnego protagonistę w celu ukształtowania rodzącego się Kościoła.

Czwarta grupa mów, dotyczy (Dz 13, 16–41. 46–47; 17, 22–31; 20, 18–35) trzech podróży misyjnych w których uczestniczył Paweł. Tematem mów jest nauczanie Pawła skierowane do Żydów (pierwsza podróż misyjna), Pogan (druga podróż misyjna), i przełożonych chrześcijańskich wspólnot (trzecia podróż misyjna). Pierwsze dwie mowy dotyczą najbardziej kontrowersyjnych tez w nauczaniu Pawła (Jezus jest Mesjasz; zmartwychwstanie ciał), które były główną przyczyną odrzucenia jego nauki. Ostatnia mowa, która koncentruje się na wskazaniach, kierowanych do liderom wspólnot, a dotyczących spełniania swoich obowiązków i egzekwowania nadanej im władzy, ukazuje misyjne osiągnięcia Pawła, który pomimo wielu przeszkód w głoszeniu kerygmatu Żydom i Poganom, na końcu swojej aktywności misyjnej pozostawił wspólnoty chrześcijańskie zdolne do samodzielnego strzeżenia depozytu wiary. Główne Łukaszowe przesłanie w tej grupie mów ma charakter socjologiczny i dotyczy ono przedstawienia Pawła jako misjonarza, który odniósł sukces w tworzeniu wspólnot chrześcijańskich składających się z dwóch, do niedawna antagonistycznych grup (Żydzi i Poganie), które obecnie tworzą Nowy Izrael.

Piąta grupa mów dotyczy Soboru Jerozolimskiego (Dz 15, 7–11; 15, 13–21; 15, 23–29). Głównym tematem mów jest przyjęcie Pogan do wspólnotach chrześcijańskiej (zdominowanej przez wierzących pochodzenia żydowskiego) bez konieczności przejścia na Judaizm. Chociaż akceptacja Pogan jako części Nowego Izraela została uznana za wolę Boga (Dz 10-11) niektórzy Judeo-Chrześcijanie podzielali pogląd, że zachowywanie pewnych przepisów Prawa (obrzezanie) jest konieczne dla zbawienia Pogan. Pierwsze dwie mowy stanowią odpowiedź na ten kontrowersyjny pogląd, wskazując na wiarę i łaskę jako drogę zbawienia dla Chrześcijan pochodzących z pogaństwa, przy jednoczesnym odrzuceniu obowiązku podporządkowania się Prawu. Ostateczna decyzja podjęta przez Dwunastu pod natchnieniem Ducha Świętego, koncentruje się nie na doktrynalnych aspektach problemu, ale na praktycznych aspektach dotyczących warunków, na których Chrześcijanie pochodzenia pogańskiego mogą tworzyć wspólnotę z Chrześcijanami pochodzenia żydowskiego. Łukasz w tej grupie mów chce osiągnąć cel o charakterze socjalnym, czyli przedstawić Dwunastu jako autorów decyzji, która wyznacza warunki, na których Chrześcijanie pogańskiego pochodzenia mogą być akceptowani przez Chrześcijan pochodzenia żydowskiego.

Szósta grupa mów tematycznych (Dz 22, 1–21; 23,1. 6; 23, 26–30) dotyczy wizyty Pawła w Jerozolimie po zakończenia ostatniej podróży misyjnej i jest bezpośrednio związana z jego uwięzieniem. Głównym tematem mów w tej grupie jest odrzucenie Pała jako wiernego sługi Bożego i jako „wiernego” Żyda. Pawłowa obrona, przedstawiona w mowach, nie przekonała ani tłumu, ani Sanhedrynu, co doprowadziło do ataku na niego. Rzymskie obywatelstwo uchroniło go przed linczem (z jednej strony) i pozwoliło na podporządkowanie go rzymskiemu systemowi sądowniczemu, który w osobie Lizjasza dokonał wstępnej oceny postępowania Pawła, stwierdzając jego niewinność względem rzymskiego prawa. Ta ocena eliminuje możliwości uznania Pawła za politycznego agitatora występującego przeciwko *Pax Romana* (Dz 21, 38). W tej grupie mów, Łukasz koncentruje się na ukazaniu wyłącznie religijnych powodów odrzucenia Pawła przez Żydów, gdzie dla tłumu nieakceptowalnym była misja Pawła do Pogan, a dla Sanhedrynu jego przekonanie o tym, że jest wiernym sługą Boga.

Siódma grupa mów tematycznych (Dz 24, 2–8; 24, 10–21; 24, 22) dotyczy pierwszego oficjalnego przewodu sądowego Pawła, który odbył się w Cezarei, przed Feliksem

pełnomocnikiem Judei. Głównym tematem mów są domniemane przestępstwa Pawła, które są przedstawione przez reprezentującego oskarżycieli mówcę, ale nie poparte dowodami, co umożliwiłoby Pawłowi uwolnienie się od zarzutów przez wykazanie, że nie są one natury politycznej czy społecznej. Paweł podkreśla, że zarzuty mają charakter religijny a sprawa zmartwychwstania jest podstawową przyczyną jego oskarżenia. Pomimo udanej odparcia zarzutów, Paweł nie został uwolniony, ponieważ Feliks z przyczyn innych niż prawne odroczył wydanie wyroku, który de facto nie został wydany przez następne dwa lata. Chociaż ta grupa mów wskazuje na skorumpowanie lokalnego wymiaru sprawiedliwości (pełnomocnik Feliks), to jednak głównym celem Łukasza jest wskazanie na brak podstaw o charakterze politycznym uzasadniających oskarżenie wniesione przeciw Pawłowi.

Ósma grupa mów (Dz 25, 8. 10–11; 25, 14–21; 26, 2–29) dotyczy drugiego przewodu sądowego Pawła w Cezarei, tym razem przed nowym pełnomocnikiem Judei, Festusem. Głównym tematem mów jest odwołanie się Pawła do Cezara. Podczas tego przewodu sądowego, oskarżenie przeciwko Pawłowi w bardzo ogólnej formie jest przedstawione w warstwie narracyjnej (Dz 25, 7), a obrona Pawła jest zredukowana do jednego ogólnego stwierdzenia, gdyż celem mowy Pawła jest przedstawienie powodu jego odwołania się do Cezara. Odwołanie Pawła zmusiło Festusa do przedstawienia wystarczającego powodu, który uzasadniałby zaakceptowanie jego apelacji. Z tego powodu, przedstawił on przypadek Pawła królowi Agrypie II podkreślając, podobnie jak Lizjasz wcześniej, niewinności Pawła według rzymskiego prawa i religijny charakter tego przypadku (kontrowersje dotyczące zmartwychwstania ciała). Obrona Pawła w obecności króla przerodziła się de facto w głoszenie kerygmatu, którego kulminacyjnym punktem było przedstawienie zmartwychwstałego Jezusa jako Mesjasza. W ten sposób, wiara Pawła w zmartwychwstałego Jezusa jako Mesjasza jest przedstawiona jako jedyne „przestępstwo” za które mógłby zostać skazany. Według króla i innych obecnych, to religijne przekonanie Pawła nie jest wystarczającym powodem do uwięzienia a tym bardziej do skazania na śmierć, co konsekwentnie oznacza, że do Rzymu zostanie odesłany jako osoba, której nie dowiedziono winy. Głównym celem Łukasza w tej grupie mów jest stwierdzenie braku zarówno politycznych jak i religijnych powodów do uwięzienia Pawła w Cezarei, co pośrednio wskazuje na ambiwalentną postawę rzymskich urzędników.

Dziewiąta grupa mów tematycznych (Dz 27,10; 27,21–26; 27, 33–34) jest umieszczona w kontekście podróży Pawła do Rzymu. Pawłowa mowa przed królem Agrypą II zakończyła dwie serie mów tematycznych dotyczących jego uwięzienia w Cezarei. Grupa mów podczas podróży do Rzymu tak samo jak grupa mów w Rzymie, powracają do prezentacji Pawła jako wiernego sługi Bożego. Mowy podczas podróży do wiecznego miasta, nie zawierają ani teologicznych tematów ani socjologiczno-politycznych tematów. Główny temat mów dotyczy wkładu Pawła w uratowanie życia wszystkich współtowarzyszy podróży. W celu wypełnienia powierzonego Pawłowi zadania, jego życie jak również życie innych podróżujących, z woli Boga będzie ocalone. Nie tylko słowa i czyny Pawła, ale również jego obecności były pomocne w ocaleniu podróżujących. Głównym celem Łukasza w tej serii mów jest dokładne wskazania na Bożą wolę co do misji Pawła w Rzymie, która stanowiła podstawę nadziei Pawła umożliwiającą powstrzymanie na duch wszystkich podróżujących bez kooperacji których jego ocalenie byłoby niemożliwe.

Dziesiąta grupa mów tematycznych (Dz 28, 17–20; 28, 21–22; 28, 25–28) dotyczy początkowego okresu pobytu Pawła w Rzymie. Głównym tematem mów jest relacja pomiędzy Pawłem a żydowską wspólnotą w Rzymie. W pierwszej mowie, Paweł przedstawia swoją sprawę wskazując na trzy ważne elementy, gdzie pierwszy dotyczy faktu, iż nie popełnił przestępstwa ani względem Prawa Mojżeszowego ani prawa rzymskiego, drugi dotyczy jego odrzucenia przez Żydów w Jerozolimie, a trzeci przedstawia jego wiarę w Mesjasza jak

przyczynę odrzucenia. Mowa kończy się apologetycznym stwierdzeniem, że odwołanie się Pawła do Cezara było spowodowane walką o swoje życie, a nie wola działania na niekorzyść narodu żydowskiego. W drugiej mowie, Żydzi z Rzymu wskazują na brak zainteresowania Pawłowymi problemami z Żydami w Jerozolimie, natomiast mają swoje podejrzania co do sekty, której Paweł jest członkiem. Te podejrzania stworzyły Pawłowi możliwość przedstawienia kerygmatu także Żydom z wiecznego miasta. Pawłowy kerygmat został przyjęty przez część wspólnoty, ale też odrzucony przez drugą część, co stała się motywem do wygłoszenia przez Pawła drugiej mowy, która dotyczyła jego misji do Pogan. Ta mowa to ostatnie słowa apostoła (zapisane w *Dziejach*), które de facto zawierają ogólną charakterystykę jego misji do Żydów, którzy ją odrzucili i do Greków, którzy ją zaakceptowali. Łukasz, wielokrotnie podkreślał tę charakterystykę w narracji dotyczącej misyjnej pracy Pawła. Głównym celem tej grupy mów jest przedstawienie relacji pomiędzy Pawłem a Żydami z Rzymu, która w większym stopniu zależała od nauczania Pawła w Rzymie niż od jego konfliktu z władzami Jerozolimskiej Świątyni.

Drugą grupę mów w *Dziejach* stanowią mowy strukturalne, które chociaż w odróżnieniu od mów tematycznych nie posiadają tematu rozwijanego w trzech kolejnych mowach, to jednak spełniają ważną funkcję w narracji *Dziejów*. Funkcje poszczególnych mów strukturalnych różnią się od siebie. Niektóre mowy spełniają funkcje przygotowawczą (Dz 1, 16–22; 6, 2–4; 14, 15–17; 25, 24–27), a inne funkcję wyjaśniającą (Dz 18, 14–15; 19, 25–27; 19, 35–40; 21, 20–25). Są także dwie mowy spełniające specjalną funkcję w strukturze *Dziejów*; mowa w Dz 1, 4–8 stanowi swojego rodzaju manifest (zapowiedź struktury całej księgi), a mowa w Dz 4, 24–30 dokonuje podziału warstwy narracyjnej całej sekcji.

Pierwszą strukturalną mową występującą w *Dziejach* jest mowa Jezusa (Dz 1, 4–8). Mowa ta pełni dwie funkcje, gdzie pierwsza odnosi się do ciągłości pomiędzy *Dziejami Apostolskimi* a *Ewangelią św. Łukasza*, a druga do manifestu *Dziejów* (posłanie misyjne Jezusa). Jezus nakazuje Apostołom pozostać w Jerozolimie aż do momentu, gdy zostaną napełnieni mocą Ducha Świętego, który uzdolni ich do głoszenia kerygmatu najpierw w Jerozolimie, potem w Judei i Samarii, i dalej aż po krańce świata. Ta mowa zawiera dwa podstawowe tematy występujące w *Dziejach*, gdzie pierwszy dotyczy Ducha Świętego jako głównego inspiratora wszelkich aktywności podejmowanych przez Chrześcijan, niezależnie od tego czy są one dziełem jednostki czy też wspólnoty. Drugim tematem jest wypełnienie nakazu misyjnego Jezusa, który stanowi najbardziej fundamentalny element tożsamości chrześcijańskiej. Te dwa tematy rozwijane są jednocześnie, lecz w różny sposób, w całej narracji *Dziejów*, co sprawia, że mowa Jezusa jest swoistą zapowiedzią tego co znajdziemy w dziele Łukasza.

Druga mowa strukturalna (Dz 1, 16–22) jest wygłoszona przez Piotra w kontekście wyboru dwunastego apostoła w miejsce Judasza. Koncepcja Nowego Izraela została oparta na przykładzie Izraela, gdzie dwunastu synów Jakuba dało początek narodowi Izraelskiemu. Dlatego, zanim Nowy Izrael zostanie napełniony Duchem Świętym, musi zostać uzupełnione grono Dwunastu, gdyż podobieństwo i kontynuacja pomiędzy Izraelem i Nowym Izraelem nie może być przerwana. Po samobójczej śmierci Judasza, pozostałe grono jedenastu apostołów musi zostać uzupełnione następcą wybranym przez wspólnotę, by zachować symetrię z żydowską tradycją. Mowa, z jednej strony, ukazuje w jaki sposób dokonał się wybór następcy Judasza, a z drugiej strony, w strukturze narracyjnej *Dziejów*, pełni funkcję przygotowawczą do narracji dotyczącej zesłania Ducha Świętego. Tak jak Święto Tygodni (Szewot) upamiętnia dzień, w którym Mojżesz otrzymał Torę a Izrael stał się narodem służącym Bogu, podobnie zesłanie Ducha

Świętego było wypełnieniem Bożych obietnic a zarazem aktem inauguracyjnym Nowy Izrael, służący Bogu przez wiarę w Jezusa.

Trzecia mowa, mająca formę modlitwy wspólnotowej (Dz 4, 24–30) jest umieszczona w narracji dotyczącej misji w Jerozolimie, wspólnie z dwoma mowami tematycznymi, co wskazuje na funkcję tej mowy. Pierwsza grupa mów tematycznych w Jerozolimie dotyczy kerygmatu głoszonego przez apostołów co doprowadziło do konfliktu z Sanhedrynem, a druga grupa mów tematycznych dotyczy konfliktu pomiędzy Dwunastoma a Sanhedrynem co spowodowało prześladowanie wierzących w Jezusa. Mowa strukturalna (modlitwa wspólnotowa) dzieli narrację dotyczącą misji w Jerozolimie na dwie części, czas głoszenia kerygmatu i czas konfliktu. Z tego powodu mowa ta rozgranicza dwie narracje dotyczące tego samego miejsca (Jerozolima) ale odnoszące się do innych tematów. Mowa, zawiera modlitwę o męstwo w świadczeniu o Jezusie w czasie konfliktu, co wskazuje na świadomość wspólnoty odnośnie nadchodzących problemów, jak również na jej pewną wolę do dawania świadectwa.

Czwarta mowa strukturalna jest wygłoszona przez Piotra podczas wyboru Siedmiu (Dz 6, 2–4). Mowa zawiera Piotrowe rozwiązanie konfliktu, który powstał we wspólnocie wierzących w Jerozolimie, a który zmusił Dwunastu do uaktualnienia struktury wspólnoty w celu usprawnienia funkcjonalności posługi charytatywnej. Rozwiązanie zaproponowane przez Piotra doprowadziło do ustanowienia Siedmiu (diakonów), którym apostołowie złożyli we wspólnocie wszelkie sprawy natury materialnej. Ze względu na fakt, że Stefan, bohater dalszej narracji, jest jeden a Siedmiu, mowa Piotra ma charakter przygotowawczy przedstawiając czytelnikowi informacje dotyczące statusu tej grupy i jej celów. Łukaszowa narracja dotycząca Stefana, sugeruje, że jego aktywność (Dz 6, 8-10) przekraczała prerogatywy Siedmiu.

Piąta mowa strukturalna została wygłoszona przez Pawła w Lystrze podczas pierwszej podróży misyjnej i jest ona adresowana do Pogan, którzy chcieli Pawłowi i Barnabie oddać boską cześć (Dz 14, 15-17). Mowa rozpoczyna się od negacji boskiego pochodzenia Pawła i Barnaby, po czym natychmiast przechodzi do głoszenia Boga Jedynego, Stworzyciela całego świata. Mowa, raczej zapowiada temat (przedstawiony w konwencji odpowiadającej mentalności wiejskiej i pobożności ludowej) niż go wszechstronnie rozwija. Chociaż połowa argumentacji tej mowy jest wykorzystana również w mowie Pawła na Areopagu, to jednak ich przedstawienie oraz stopień rozwinięcia tematu diametralnie się różnią. To potwierdza, że ta mowa spełnia funkcję przygotowawczą, gdyż jest przykładem Pawłowego nauczania w pogańskich środowiskach wiejskich, zanim Łukasz w swojej narracji przedstawi Pawłową mowę do Greków na Areopagu, kolebce Greckiej filozofii i centrum hellenistycznych kultów.

Szósta mowa strukturalna jest wygłoszona przez Galio, prokonsul Achai (Dz 18, 14-15) i zawiera on odmowę osądzenia sprawy związanej z kontrowersjami dotyczącymi żydowskiej religii. Korynt, stał się dla Pawła miejscem dłuższego pobytu (osiemnaście miesięcy) podczas drugiej podróży misyjnej i pierwszego sukcesu misyjnego na większą skalę. Pomimo zwięzłości narracji dotyczącej tego okresu, Łukasz informuje, że Paweł dwukrotnie spotkał się z silną opozycją Żydowską w tym mieście (Dz 18, 6.12). Ta mowa, jedna w narracji dotyczącej misji Pawła w Koryncie, przedstawia przyczynę jego długiego pobytu w mieście pomimo skonsolidowanej opozycji. Z tego też powodu, mowa spełnia funkcję wyjaśniającą, przedstawiając Galio jako rzymskiego urzędnika spełniającego przepisy prawa dotyczące postępowania w sprawach dotyczących żydowskiej religii, jako czynnik działający na korzyść Pawła i jego misji w Koryncie (Dz 18, 18).

Siódma mowa strukturalna została wygłoszona przez Demetriusza (Dz 19, 25-27), rzemieślnika z Efezu, który występując przeciwko Pawłowi ze względu na negatywny wpływ jego nauczania

na dochody Demetriusza, spowodował rozruch w mieście. Chociaż w swojej mowie Demetriusz odwołuje się do religijnych argumentów zwracając się do tłumu, to jednak motyw jego działania jest oczywisty i ma charakter społeczno-ekonomiczny. Ponieważ, ta mowa spowodowała rozruch w mieście co w końcowym efekcie zmusiło Pawła do opuszczenia Efezu, mowa pełni w narracji trzeciej podróży misyjnej funkcje wyjaśniającą, przedstawiając motyw ekonomiczny w postępowaniu Demetriusza jako bezpośrednią przyczynę uniemożliwiającą Pawłowi kontynuowanie misji. Ważnym jest także zwrócenie uwagi na fakt, że po przedstawieniu ludowej pobożności Pogan (pierwsza podróż misyjna) oraz filozoficznych dogmatów Greckiej kultury (druga podróż misyjna), aspekt ekonomiczny (trzecia podróż misyjna) jest przedstawiony jako kolejna przeszkoda w misji do Pogan.

Ósma mowa strukturalna jest wygłoszona przez urzędnika miasta Efez, w celu zażegnania rozruchów spowodowanych działalnością Demetriusza (Dz 19, 35-40). Chociaż mowa jest umieszczona w tym samym miejscu i czasie co mowa Demetriusza, mowa urzędnika ma odmienny temat. Jego mowa dotyczy nielegalnego charakteru zgromadzenia, które może mieć dotkliwe skutki dla całego miasta. Urzędnika jednocześnie wskazuje drogę legalnego rozwiązania problemu, która powinna być przestrzegana przez Demetriusza i jego zwolenników. W ten sposób administracja Efezu nie zezwoliła na spontaniczną akcję tłumu przeciw Pawłowi i jego współpracownikom, gdyż przyczyna jego akcji, chociaż religijnie motywowana, de facto był ukierunkowany na osiągnięcie ekonomicznej korzyści i zawierał elementy nietolerancji religijnej. Mowa pełni funkcje wyjaśniającą w narracji dotyczącej pobytu Pawła w Efezie, wskazując na fakt, że system prawny funkcjonujący w świecie Hellenistycznym działał na korzyści chrześcijańskiej misji, chroniąc misjonarzy przed prześladowaniami ze strony określonych grup społecznych. Urzędnik z Efezu jest drugim urzędnikiem Rzymskim (po Galio z Koryntu), który poprzez przestrzeganie systemu prawnego Imperium Rzymskiego, działał na korzyść Pawła. Ich postępowanie jest w ostrym kontraście do postępowania Rzymskich urzędników w Judei podczas rozpatrywania sprawy Pawła.

Dziewiąta mowa strukturalną wygłoszona została przez Jakuba i starszych wspólnoty w Jerozolimie do Pawła po jego przybyciu do miasta (Dz 21, 20-25). Przełożeni wspólnoty byli świadomi kontrowersji istniejących między współwyznawcami dotyczących Pawłowej działalności misyjnej, jak również potencjalnych problemów które mogą wynikać z jego pobytu w mieście. Dlatego aby pozbawić podejrzeń odnośnie Pawła jakiegokolwiek zasadności, przełożeni stanowczo sugerowali mu uczestnictwo w rytuale oczyszczenia. Uczestnictwo Pawła w tym rytuale z pewnością uspokoiło sytuację między wierzącymi, jednak z drugiej strony wystawiło Pawła na stanowcze oskarżenia ze strony Żydów z Diaspory, którzy nie wierzyli w Jezusa jako Mesjasza. Mowa wyjaśnia, że intencją wspólnoty w Jerozolimie było chronienie Pawła tak dalece jak to było możliwe, jednak możliwości te były ograniczone jedynie to relacji wewnątrz Judeo-Chrześcijańskiej wspólnoty. Pośrednio mowa ta wskazuje, że przeciwnicy Pawła w łonie wspólnoty wierzących nie mieli udziału w ataku na niego dokonanego w Świątyni.

Dziesiątą mową strukturalną jest druga mowa Festusa (Dz 25, 24-27) wygłoszoną przed królem Agrypą II i dostojnymi obywatelami Efezu. Mowa ta jest ostatnią z mów dotyczących postępowania sądowego przeciw Pawłowi przed pełnomocnikami Judei. Odwołanie się Pawła do Cesarza spowodowało zakończenie sprawy przed lokalnym trybunałem reprezentowanym przez Festusa, zmuszając pełnomocnika do przedstawienia raportu dotyczącego sprawy Pawła, który zawierałby argumenty potwierdzające zasadność uznania apelacji Pawła i przesłania go do Rzymu. Festus, który uznał Pawła za niewinnego przestępstw przeciw prawu rzymskiemu, szukał pomocy u króla Heroda Agrypy II z nadzieją, że król znajdzie jakieś wykroczenia natury religijnej, które mogłyby potwierdzić zasadność jego decyzji o odesłaniu Pawła do Rzymu.

Zanim Paweł wygłosił swoją mowę przed królem Herodem Agrypą II, Festus przedstawił sprawę Pawła królowi (po raz drugi) i najdostojniejszym obywatelom Cezarei (po raz pierwszy). Mowa Festusa pełni funkcję przygotowawczą, ponieważ poprzedza bezpośrednio mowę Pawła przed królem. Mowa ta, ukazuje także prawdziwą intencję Festus dla której zorganizowała on to przesłuchanie przed Herodem Agrypą, chociaż z prawnego punktu widzenia nie było ono konieczne.

Oddzielenie mów od warstwy narracyjnej Dziejów ukazało, że mowy, w aspekcie ogólnym, nie są konieczne do całościowego i dokładnego przekazania informacji o charakterze historyczno-chronologicznym. Niemniej jednak, tekst Dziejów bez mów (jak jest zaprezentowany w rozdziale pierwszym) często odbiega od tekstu Dziejów uwzględniającego mowy. W rezultacie, możliwe byłoby utworzenie dwóch odmiennych ksiąg, różniących się nie tylko zawartością, ale też znaczeniem i celem. Mowy są „narzędziem”, które zmienia interpretację warstwy narracyjnej, a w niektórych przypadkach nadaje jej inny wymiar. Mowy wzbogacają warstwę narracyjną Dziejów w czterech aspektach: prezentacji kerygmatu (Dz 2, 14–40; 3, 12–26; 4, 8–12. 19–20; 5, 29–32; 7, 2–60; 10, 28–29. 34–43. 47; 13, 16–41. 46–47; 14, 15–17; 17, 22–31); prezentacji argumentacji (Dz 1, 16–22; 4, 24–30; 5, 35–39; 15, 7–11; 15, 13–21; 19, 25–27; 21, 20–25; 24, 2–8; 27, 10; 27, 21–26; 27, 33–34; 28, 25–28); prezentacji obrony (Dz 11, 5–17; 22, 1–21; 23, 1. 6; 24, 10–21; 26, 2–29; 28, 17–20); prezentacji poleceń (Dz 1, 4–8; 6, 2–4; 8, 20–23; 15, 23–29; 18, 14–15; 19, 35–40; 20, 18–35; 23, 26–30; 24, 22; 25, 8. 10–11; 25, 14–21; 25, 24–27; 28, 21–22).

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych.

Artykuły:

1. “Eschatology of 2 Thess. as a Proof in a Polemic Concerning Authenticity of Thessalonians Correspondence”, Nanzan Shingaku 2009: 32, pp. 183-208 (26p).
2. “Terminological Dichotomy in the Eschatological Conception of the Letters to the Thessalonians”, Biblical Annals 1 (56), Lublin 2009, pp. 47-67 (21p).
3. Dualism as a Basic Motif of Eschatology – A Comparative Analysis of “The Treatise of the Two Spirits” and 1&2 Thessalonians, Nanzan Shingaku, 2010: 33, pp. 75-109 (34p).
4. Resurrection of the Human Body to the Eternal Life – Hope and Experience. A Comparative Study of 2Q521 and 1 Thess, Academia 2011: 1, pp. 117-132 (16p).
5. Saul of Tarsus, the Man Who Became the Apostle Paul, Nanzan Shingaku 2011: 34, pp. 143-192 (50p).
6. To be Christian in a Non-Christian World. Paul’s Approach to the Slavery Problem in the Letter to Philemon, Academia 2011: 2, pp. 47-69 (23p).
7. The Apostle Paul and the Obligation of Circumcision. Circumcision as a Mission Problem, Academia 2012: 3, pp. 99-116 (18p).
8. To be Led by the Spirit of God. Structural Analysis of Rom 8, 1-39, Nanzan Shingaku 2012: 35, pp. 31-57 (27p).
9. To Save the Unity of the Church or to Create the Unity of Churches? The Purpose of the First Letter to the Corinthians, Academia: 4, pp. 25-37 (13p).
10. Persona Non-Grata? Saul between Damascus and Antioch, Academia 2013: 5, pp. 115-134 (20p).

11. Places and People in Luke's Narrative of the Mission Journey of Saul. Socio-Narrative Interpretation of Ac 13-14, Nanzan Shingaku 2013: 36, pp. 135-162 (28p).
12. The Stereotype Character of Rom 1, 18-32 as an Example of Tensions between Jews and Gentiles in Rome. The Structure and Function of Rom 1, 18-32, Academia 2013: 6, pp. 13-31 (19p).
13. A Race to the Throne of Judea. Herod the Great according to the Writings of Flavius Josephus, Academia 2014: 7, pp. 33-50 (18p).
14. Herod, the King of Judea. A Life of Herod the Great according to Writings of Flavius Josephus (37-18 B.C.), Nanzan Shingaku 2014: 37, pp. 29-64 (36p).
15. Paul's Speech at Areopagus. Function of the Speech in Luke's Narration Concerning the Second Mission Journey. Academia 2014: 8, pp. 65-76 (12p) – in Japanese.
16. The Conflict between Paul and Barnabas. Sitz im Leben of Ac 15, 36-40. Academia 2015: 9, pp. 87-98 (12p).
17. The Last Years of Herod the Great. The Life of Herod the Great according to the Writings of Flavius Josephus (18-4 B.C.), Nanzan Shingaku 2015: 38, pp. 49-84 (36p).
18. The Mosaic Law and the Gentiles according to Paul's Teaching in the Letter to Romans. The Analysis of Rom 2, 12. 14-15. 26-27; 4, 15-16. Academia 2015: 10, pp. 93-106 (14p) – in Japanese.
19. The Mission to the Gentiles. The Second Mission Journey of Paul according to Ac 15, 36-18, 22, Academia 2016: 11, pp. 117-141 (25p).
20. Judea after Herod the Great (4 BC-67 AD) according to the Writings of Josephus Flavius, Nanzan Shingaku 2016: 39, pp. 47-110 (64p).
21. Relation between the Jews and the Christians according to Paul's Teaching in Rom 11. Sociological and Theological Meaning of the Rom 11, 1-36, Academia 2016: 12, pp. 91-104 (15p) – in Japanese.
22. Luke's Pneumatology in the Acts of the Apostles, Japanese Theological Society the Meeting Reading No. 27, 2016, pp. 101 – 129 (29p) - in Japanese.
23. "This Man is Peace" (Mi 5, 4). Biblical Concept of Peace, Academia 2017: 13, pp. 123-132 (10p) – in Japanese.
24. The Messiah in the Trinitarian Hymn of the Letter to Ephesians. Theological Analysis of the Eulogy in Eph 1, 3-14, Nanzan Shingaku 2017: 40, pp. 57-77 (21p).
25. Portraits of Pilate in Jewish Historical Works and Christian Canonical Writings. Part One: Pilate according to Josephus Flavius and Philo, Academia 2017: 14, pp. 91-109 (19p).
26. Portraits of Pilate in Jewish Historical Works and Christian Canonical Writings. Part Two: Pilate in Narrative of Luke's Gospel, Academia 2018: 15, pp. 63-77 (15p).

Książki

1. Paruzja Jezusa Chrystusa. Początki Eschatologii Nowotestamentalnej w Listach do Tesaloniczan, *Vocatio, Rozprawy i Studia Biblijne* 32, Warszawa 2009, p. 357.
2. Eschatology of the Thessalonian Correspondence. A comparative study of 1 Thess 4, 13-5, 11 and 2 Thess 2, 1-12 to the Dead Sea Scrolls and the Old Testament Pseudepigrapha, Peter Lang, *Das Alte Testament Im Dialog* 7, Bern 2014, p. 401.

Odnosnie do ksiazek,

pozycja pierwsza jest publikacja Rozprawy Doktorskiej po dokonanych poprawkach, uzupełnieniach i dodatkach. Pozycja druga to przekład na język angielski pozycji pierwszej po jej znaczącym rozszerzeniu (indeksy), uzupełnieniu, korekcie i przerehabilitowaniu niektórych fragmentów. Obie pozycje dotyczą eschatologii Listów do Tesaloniczan w kontekście pism apokryficznych i zwojów z Qumran.

Artykuły (26 artykułów) dotyczą wielu zagadnień i mogą być sklasyfikowane w sześciu grupach:

Pierwsza grupa artykułów (artykuły od 1 do 4) odnosi się do tych tematów Listów do Tesaloniczan, które nie zostały w pełni wykorzystane przy pisaniu Rozprawy Doktorskiej. Poruszane tematy to: problem autentyczności Listów do Tesaloniczan (artykuł nr. 1), dychotomia terminologiczna (artykuł nr. 2), motyw dualizmu (artykuł nr. 3), zmartwychwstanie ciał w 1-2 Tes i 2Q521 (artykuł nr. 4).

Druga grupa artykułów (artykuły 5; 10; 11; 15; 16; 19) dotyczy biografii św. Pawła rozpoczynając od jego środowiska rodzinnego (artykuł nr. 5), kontynuując poprzez jego pobyt w Damaszku i tzw. "lata nieznane" (artykuł nr. 10), a kończąc na jego pracy w Antiochii Syryjskiej (artykuł 11). Następne trzy artykuły dotyczą drugiej podróży misyjnej, gdzie artykuł nr. 15 odnosi się do mowy Pawła na Areopagu; artykuł nr. 16 do konfliktu pomiędzy Pawłem a Barnabą, a artykuł nr. 19 dotyczy narracji związanej z drugą podróżą misyjną. Artykuły w tej grupie tematycznej będą kontynuowane. We wszystkich artykułach prezentujemy krytyczne podejście do dokonanych już badań, w celu zaprezentowania niektórych nowych aspektów w interpretacji faktów z Pawłowej biografii.

Trzecia grupa artykułów (artykuły 6; 7; 8; 9; 12; 18; 21; 24) dotyczą zagadnień teologicznych występujących w Listach św. Pawła. Artykuł nr. 6 dotyczy problemu niewolnictwa poruszanego w Liście do Filemona. Artykuł nr. 7 dotyczy obrzezania jako problemu misyjnego. Artykuł nr. 8 dotyczy Pneumatologii w Rz 8, 3-39. Artykuł nr. 9 dotyczy problemu jedności wspólnoty w Liście do Koryntian. Artykuł nr. 12 dotyczy znaczenia Rz 1, 18-32 w dyskusji o grzeszności Pogan. Artykuł nr. 18 dotyczy relacji pomiędzy Prawem Mojżeszowym a poganami, przedstawionej w Rz 2, 12. 14-15. 26-27 i Rz 4, 15-16. Artykuł nr. 21 dotyczy relacji pomiędzy Żydami i Poganami według Rz 11. Artykuł nr. 24 dotyczy teologicznego znaczenia hymnu Ef 1, 3-14.

Czwarta grupa artykułów (artykuły 13; 14; 17; 20) dotyczy historii Dynastii Herodiańskiej według pism Józefa Flawiusza. Artykuł nr. 23 dotyczy okresu walk Heroda o tron Judei. Artykuł nr. 14 dotyczy początkowego okresu panowania Heroda w Judei. Artykuł nr. 17 dotyczy ostatnich lat Heroda, a artykuł nr. 20 dotyczy losów królestwa Judzkiego po śmierci Heroda. Celem tej serii artykułów było przedstawienie niezbędnego kontekstu historyczno-politycznego, koniecznego do zrozumienia sytuacji Judei i Judaizmu okresu Drugiej Świątyni.

i Flawiusza, a artykuł nr. 26 dotyczy prezentacji Piłata w Ewangelii Łukaszowej. Ta grupa artykułów będzie kontynuowana.

Szósta grupa artykułów (artykuły 22, 23) zawiera okolicznościowe artykuły o różnej tematyce. Artykuł nr. 22 odnosi się do nauczania Dziejów Apostolskich na temat Ducha Świętego. Artykuł 23 dotyczy biblijnego konceptu pokoju według Mi 5, 4.

Nagoya 18.04.2018

Janusz Kuciński
podpis